

”Todellakin pitää puntaroida” – Nuorten aikuisten suhteet ja solidariteetit koronapandemian aikana

Kyllä musta tuntuu että sitä sanellaan aika paljon, että ketä voi tavata. Se on välillä tosi syyllistävääkin viestiä siitä, että aina pitää niin tarkkaan puntaroida, että ketä näkee. Että ne on jotenkin korkeammalla jalustalla, jotka ei ole nähnyt ketään ikinä koko tänä aikana, vaan että on pysynyt erossa lähisukulaisistaan tai muista. Kyllä mä näen että sitä sanellaan, ja jos päättääkin tehdä toisin, niin sitten heti tulee syyllisyys ja myöskin pelko. Että onko tämä nyt se tilanne, kun mä itsekin saan koronan, ja sitten mä levitän sitä jollekin. Niihin tilanteisiin kyllä on aina liittynyt myös tosi vahvasti semmoinen, että on kyllä pitänyt tosi aina tarkkaan harkita sitä, että kenen kanssa tavataan. ... Todellakin, pitää puntaroida. (Anni, 5. vuoden yliopisto-opiskelija, haastattelu)

Johdanto

Tässä artikkelissa tarkastelemme aikuistuvien nuorten elettyä kokemusta sosiaalisista suhteistaan koronapandemian aikana. Olemme kiinnostuneita erityisesti siitä, keihin ja mihin nuoret kokevat yhteisyyttä korona-aikana ja millaisissa sosiaalisissa ja tilallisissa suhteissa näistä kuulumisista neuvotellaan, ja miten. Hyödynämme tarkastelussamme tilallisen solidariteetin (Oosterlynck ym. 2016; Walter ym. 2017) käsitettä, sillä pandemian aikana nuorten aikuisten sosiaaliset suhteet ovat muotoutuneet poikkeuksellisen kiinteässä yhteydessä sallittuihin ja kiellettyihin, reaalsiin ja virtuaalsiin, avoimiin ja rajoitettuihin tiloihin sekä kodin tai kotien fyysiseen ja sosiaaliseen tilaan.

Sosiaalisten suhteiden samanaikaista rakentumista ja etäännyttämistä voidaan pitää nuoruudelle luonteenomaisena sosiaalisten verkostojen muotoutumisen piirteenä. Yhteydet ikätovereihin lähentyvät ja laajentuvat usein yhtä aikaa vanhempien ja muiden aikuisauktoriteettien piiristä itsenäistymisen kanssa. Omia kuulumisen paikkoja sekä identiteettien ja solidaarisuuksien kiinnekohtia määrittelläänkin tyypillisesti suhteessa siihen, keihin koetaan yhteisyyttä ja keihin erillisyyttä. Joskus nämä määrittelyt ovat tietoisia ja näkyviä kuten silloin, kun ikätovereihin liitytään selkeitä ulkoisia nuorisokulttuurin symboleja kantamalla, tai kun aikuisauktoriteetteja protestoidaan vahvoin yksityisin tai julkisin kannanotoin. Usein kyse kuitenkin on elämänsä luontevina kuulumista, vaihteellisista, tilanteisista ja käytännöllisistä prosesseista, joissa vapaa-aikaa vietetään yhä enemmän kavereiden kesken ja tuen tarpeessa käännetään ehkä useammin ystävien kuin vanhempien puoleen. Tämä ei kuitenkaan tarkoita perheen seuran hylkäämistä tai perheen piirissä koetun vastavuoroisen sosiaalisen tuen päättymistä. (Korkiamäki & Ellonen 2010.) Myös elämässä vastaan tulevien poikkeuksellisten tilanteiden ja kriisien aikana nuorten on todettu hakeutuvan ikätovereidensa seuraan mutta haluavan silti kiinteästi kuulua perheisiinsä ja muihin lähiyhteisöihinsä (Johnson ym. 2021).

Ikätovereihin, perheisiin ja muihin rinnakkaisiin ja samanaikaisiin yhteisöihin kuulumista pidetään yhtenä jälkimodernin nuoruuden keskeisenä piirteenä (Salasuo 2007; Muggleton 2002). Nuorten ei yleensä tarvitse valita yhteisöjen ja ryhmäjäsenyyksien välillä, vaan arki on tyypillisesti ”surffailua” useiden fyysisten, virtuaalisten ja sosiaalisten tilojen välillä ja niiden kesken (Korkiamäki 2008). Vuosien 2020 ja 2021 aikana koronapandemia haastoi olennaisesti tätä tilojen välisen liikkumisen

vapautta. Samalla se tuli laittaneeksi nuoret jälkimodernille ajalle poikkeukselliseen tilanteeseen: nuoret joutuivat huomattavan tietoisesti pohtimaan, ketä, miten ja missä halusivat tavata, ja tekemään konkreettisiin yhteisöllisiin jäsenyyksiin ja osallistumisiin liittyviä valintoja. Nämä valinnat olivat usein ”käytännöllisiä”: matkustaako perheen luo kotipaikkakunnalle, osallistuako kaveriporukan illanviettoon, mennäkö konserttiin tai festareille, tavatako isovanhempia. ”Viattomia” valinnat eivät kuitenkaan olleet: korona-ajan käytännöllis-sosiaaliset valinnat sisälsivät emotionaalisesti ja moraalisesti latautunutta järkeilyä sekä sellaisia mielensisäisiä ja julkilausuttuja neuvotteluja, joihin ”normaaliolojen” aikana ei ole tarvetta. Valinnoilla saattaa myös olla seurauksia, jotka osaltaan muovaavat nuoren sosiaalisissa suhteissa olemista ja yhteisöllisiä jäsenyyksiä myös poikkeustilan jälkeisenä aikana.

Artikkelissamme käsittelemme koronapandemian aikaisia sosiaalisia suhteita, liittymisiä ja irtautumisia tarkastelemalla solidariteetin ilmaisuja nuorten korona-arjesta kertovissa kuvauksissa. Solidariteettikäsitteen kautta tavoitamme yhteisyyden kokemuksen perusteluja ja mekanismeja sekä niihin pandemian aikana kohdistuneita ja koronan erityisellä tavalla näkyväksi tehneitä (uudelleen)neuvotteluja. Tilallisen solidariteetin käsittely puolestaan mahdollistaa näiden perustelujen tarkastelun sillä paikallisella ja arkisella tasolla, jossa nuoret aikuiset elävät sosiaalisen kuulumisen kokemuksiin sosiaalisiksi käytännöiksi (Walter ym. 2017, 110). Tällaisen tarkastelun katsomme paitsi avaavan vuosien 2020 ja 2021 erityisyyttä ja siihen liittyvää nuorten sukupolvena kokemaa poikkeuksellisuutta myös kertovan yleisemmin 2020-luvulla aikuistuvien nuorten yhteisöllisistä jäsenyyksistä, siteistä ja arvostuksista: mitä nuoret puntaroivat silloin, kun on välttämätöntä valita ihmisten, ryhmien ja yhteisöjen välillä.

Nuoret aikuiset, sosiaaliset suhteet ja COVID-19

[O]n kauheasti puhuttu näistä koronan vaikutuksista opiskelijoihin ja nuoriin, ja hirveästi aina puhutaan niistä aloittaneista opiskelijoista, että miten heillä on niin kauhean vaikeaa ollut. Ymmärrän sen ihan täysin, mutta en ole kertaakaan kuullut, että sillä levelillä missä mä nyt opiskelen, mä olen jo ollut muutaman vuoden koulussa, niin mä en ole kauhean monesti uutisissa kuullut, että meistä kerrotaisiin että miten meillä menee. (Emmi, 5. vuoden yliopisto-opiskelija, haastattelu)

Koronapandemian tuottamat poikkeusolot ovat haastaneet ihmisten arkista elämää ja hyvinvointia kaikissa ikäluokissa. Julkisessa keskustelussa nuorten aikuisten koronakokemukset ovat kuitenkin jääneet vähälle huomiolle. Peruskouluikäisten ja lukiolaisten etäkoulu ja harrastuksiin kohdistuvat rajoitukset sekä korkeakouluopintojaan aloittavien menetetyt sosiaalistumisen mahdollisuudet ovat saaneet paljon huomiota esimerkiksi mediassa, mutta opinnoissaan pidemmällä olevien nuorten ja pandemia-aikana yliopistoista ja korkeakouluista valmistuvien kokemukset ovat jääneet pitkälti kuulematta. Sosiaalisten suhteiden rajoitukset, poikkeavat opiskelukäytännöt, heikkenevän taloustilanteen aiheuttamat työmarkkinahaasteet sekä huoli omasta ja muiden ihmisten terveydestä ovat kuitenkin koskettaneet heitä yhtä lailla – ja joskus enemmän – kuin muita ihmisiä.

Tässä artikkelissa viittaamme nuorilla aikuisilla yliopistoissa ja korkeakouluissa opintojensa loppuvaiheessa oleviin tai opiskelusta työelämään siirtyviin, noin 23–28-vuotiaisiin nuoriin. Tätä elämänvaihetta kuvaavat opintojen valmistumisen ja työelämään siirtymisen ohella muutkin tyypillisesti aikuisuuden siirtymään liitetyt elementit kuten esimerkiksi asettuminen

työskentelypaikkakunnalle, parisuhde ja perheen perustamisen suunnittelu sekä taloudellinen itsenäistyminen (Vehkalahti ym. 2021). Asuinpaikan vaihtuminen, opiskelijaelämän päättyminen, parisuhteen mukanaan tuoma laajentunut perhe- ja ystäväpiiri ja esimerkiksi uudet työpaikat muovaavat myös keskeisesti nuorten aikuisten sosiaalista elämää (Oinonen 2015; Vehkalahti ym. 2021). Lisäksi nuorta aikuisuutta on pidetty erityisenä identiteetin etsinnän aikana (Fadjukoff ym. 2020). Identiteetit muotoutuvat sosiaalisissa suhteissa olemisen kautta (Moilanen ym. 2021) myös nuorten aikuisten kohdalla, mutta aikuisuuden kynnyksellä olevien nuorten sosiaaliset suhteet ja sosiaaliset verkostot tuntuvat tutkimuksissa saaneen osakseen huomattavasti vähemmän huomiota kuin teini-ikäisten tai varhaisnuorten ikätoveri- ja perhesuhteet (Vehkalahti ym. 2021).

Nuorten aikuisten elämään liittyy tyypillisesti yhtäaikaista tulevaisuuteen suuntautuvaa positiivista jännitystä sekä siihen liittyvää epävarmuutta ja huolestuneisuutta (Oinonen 2018). Korona-ajan voidaan ajatella hämärtäneen aikuisuuteen siirtymän ennakoitavuutta entisestään. Poikkeusolojen aikainen työnsaannin ja talouden epävarmuus realisoitui nuorille tyypillisten kesätyöpaikkojen, kuten kahviloiden, pysyessä suljettuina. Opintoihin kuuluvien työharjoittelujen peruuntuminen ja etäopiskeluun liittyvät haasteet viivästyttivät valmistumista. Suunnitellut siirtymäritit kuten reppureissut, valmistumisjuhlat ja häät peruuntuivat. Sosiaalisten suhteiden osalta merkityksellisiä olivat rajoitukset, jotka sulkivat oppilaitokset, kahvilat ja ravintolat, ja suosittivat ihmisiä välttämään toisten tapaamista ryhmissä. Rajoitukset sulkivat monilta nuorilta aikuisilta pois heille luontevimmat tavat olla fyysisesti tekemisissä toistensa kanssa. Lisäksi matkustusrajoitukset ja huoli ikääntyvien vanhempien terveydestä esti monia nuoria tapaamasta lapsuudenperheitään ja sukulaisiaan. (Ks. esim. Banks & Xu 2020; Shanahan et al. 2020; Vehkalahti ym. 2021). Kansainvälisten tutkimusten mukaan yliopisto-opiskelijoiden sosiaalisen eristäytyneisyyden tunne kasvoi erityisesti suhteessa löyhiin ikätoveriverkostoihin jo parin viikon yliopistosulun aikana, mikä vaikutti heidän mielenterveyteensä ja psykologiseen hyvinvointiinsa. Yksinäisyyden tunne kasvoi, ja opiskelijat olivat huolissaan sosiaalisen elämän ja kaveripiirien ulkopuolelle jäämisestä (Elmer ym. 2020; Timonen ym. 2021; Cao ym. 2020).

Suomessa Nuorisotutkimusseuran teettämä selvitys osoitti, kuinka korkeakouluissa opiskelevista suomalaisista nuorista neljännes oli kokenut itsensä yksinäiseksi pandemian aikana. Yksinäisimmiksi itsensä tunsivat yksin asuvat nuoret, joista monen voi olettaa kuuluvan itsenäistymässä olevien nuorten aikuisten ikäryhmään. Heistä 28 prosenttia koki itsensä yksinäiseksi. (Haikkola & Kauppinen 2020.) Samassa ikäryhmässä kuitenkin myös määrä ja tyytyväisyys vanhempien kanssa vietettyyn aikaan lisääntyi (Lahtinen & Salasuo 2020). Yleisesti ottaen korkeakouluopiskelijat olivat korona-aikana tyytymättömämpiä elämäänsä kuin muut nuoret (Lahtinen & Myllyniemi 2020). Uupumus oli opiskelijoiden keskuudessa yleistä (Holzer ym. 2021), ja nuorista lähempänä aikuisuutta olevat kokivat esimerkiksi etäopiskelun raskaampana kuin heitä nuoremmat ikäluokat (Lahtinen, Haikkola & Kauppinen 2021).

Tutkimuksen aineisto

Artikkeli perustuu vuosina 2020 ja 2021 tuotettuun essee-, päiväkirja- ja haastatteluaineistoon. Esseissä opiskelijat (n=19) kuvasivat koronan vaikutuksia heidän arkeensa pandemian alussa. Tämän lisäksi 11 opiskelijaa piti päiväkirjaa viikon ajan viiteen eri otteeseen kesästä 2020 tammikuuhun 2021. Huhtikuussa 2021 toteutimme 21 opiskelijan temaattiset haastattelut.

Aloitimme aineiston keruun toukokuussa 2020, jolloin elimme ensimmäistä ja akuuttia ”koronasulkua”. Lähetimme yhden yliopiston opiskelijoille kirjoituspyynnön ja kutsun koronapäiväkirjojen pitoon. Elokuussa kutsua laajennettiin samalla paikkakunnalla sijaitseville ammattikorkeakoulun opiskelijoille. Kutsu oli suunnattu erityisesti opintojaan vuonna 2020 päättävillä opiskelijoilla, mutta teknisistä syistä kutsu lähetettiin kaikille. Kirjoituspyynnössä pyysimme kuvailemaan, miten koronatilanne vaikuttaa tai on vaikuttanut arkeen ja elämään, sekä kuvittelemaan, millaisia jälkiä se mahdollisesti jättää nuorten henkilökohtaiseen ja jaettuun tulevaisuuteen. Kirjoituspyyntöön vastasi yhteensä 19 nuorta, joista 14 oli yliopisto-opiskelijoita ja viisi ammattikorkeakoulun opiskelijoita. Lähes kaikki vastaajat olivat opintojensa päätösvaiheessa olevia nuoria aikuisia. Vastaajien ikä vaihteli 20-vuotiaasta 34-vuotiaaseen; valtaosa oli 24–28-vuotiaita. Suurin osa vastaajista asui opiskelupaikkakunnalla eli suuressa suomalaisessa kaupungissa, mutta osa oli koronatilanteen ja etäopetuksen mahdollistamana muuttanut toiselle paikkakunnalle, joka lähes kaikissa tapauksissa oli niin ikään suuri tai keskisuuri kaupunki. Muuton syynä oli tyypillisesti halu asua puolison kanssa. 70 prosenttia vastaajista asui kaupungin keskustassa ja 20 prosenttia lähiössä.

Kirjoituspyynnön yhteydessä kysyimme halukkuutta osallistua päiväkirjan pitoon. Halukkaat saivat toukokuussa 2020, kesäkuussa 2020, elokuussa 2020, lokakuussa 2020 ja tammikuussa 2021 puhelimitse päivittäin viikon ajan linkin päiväkirjalomakkeeseen, joka sisälsi avoimet kysymykset sekä konkreettisesta päivittäisestä tekemisestä että nuoren tunnelmista ja tuntemuksista. Päiväkirjaa piti yhteensä 11 nuorta, joista yhdeksän oli yliopisto-opiskelijoita ja kaksi ammattikorkeakoulun opiskelijoita. Päiväkirjojen osalta aineiston haasteena voidaan pitää sitä, että päiväkirjan pitäjiä oli määrällisesti vähän. Kuitenkin ne, jotka pitivät päiväkirjaa, ovat kirjoittaneet ajatuksistaan ja tunnoistaan melko intensiivisesti.

Huhtikuussa 2021 toteutimme yliopisto- ja korkeakouluopiskelijoiden haastattelut. Haastattelujen teemat nousivat aiemmin saamistamme kirjoituksista. Halusimme tietää, miten pitkittynyt pandemia heijastuu opiskelijoiden tulevaisuuden näkymiin, sosiaalisiin suhteisiin, ajan kokemiseen, arkielämän sujumiseen sekä rajoitusten vaikutuksiin. Haastattelimme 21 opiskelijaa. Haastattelut toteutettiin verkossa, ja ne nauhoitettiin ja litteroitiin. Kestoltaan haastattelut olivat 30 minuutista kahteen tuntiin. Joulukuussa 2021 pidimme lisäksi kaksi ryhmäkeskustelua haastatteluihin osallistuneiden nuorten kanssa kertoaksemme havainnoistamme ja tarkistaaksemme tulkintojamme. Ryhmäkeskustelut tallennettiin mutta ei litteroitu.

Aineiston rajoituksena voidaan pitää sitä, että se muodostuu yliopisto- ja korkeakouluopiskelijoista jättäen ulkopuolella toisella asteella ammattiin opiskelevat nuoret aikuiset. Lisäksi aineistossamme yliopisto-opiskelijat ja naiset ovat yliedustettuina. Näistä puutteista ja vinoumista huolimatta pidämme aineistoa runsaana ja sisällöllisesti rikkaana. Se kuvaa monipuolisesti ja tiheästi tutkimukseen osallistuneiden nuorten aikuisten arkea koronapandemian aikana. Nuorten kertomukset olivat avoimia, henkilökohtaisia ja joskus myös vaikeita ja tunteikkaita. Aineisto on tuotettu hyviä tutkimuseettisiä periaatteita noudattaen, ja pyrkimyksenä aineistoa tuottaessa, sitä analysoitaessa ja tuloksia esittäessä on ollut toimia tutkimukseen osallistuneita kunnioittaen, heille tilaa antaen ja heidän ääntään kuullen ja kuunnellen.

Tilallinen solidariteetti analyttisena näkökulmana

Eristys ja jatkuva miettiminen on auttanut asioiden priorisoinnissa siitä, mitä ja ketä arvostaa ja haluaa enemmän elämäänsä. (Jani, 4. vuoden AMK-opiskelija, vastaus kirjoituspyyntöön)

Tässä artikkelissa olemme kiinnostuneita nuorten aikuisten yhteisöllisistä kiinnittymisistä ja niihin liittyvistä valinnoista koronapandemian aikana. Hyödynämme tarkastelussamme solidariteetin käsitettä, sillä haluamme ymmärtää nuorten yhteisöllisten valintojen perusteluja. Solidariteetti on klassinen sosiologinen käsite, jolla on perinteisesti viitattu tietyn ryhmän tai yhteisön jäseniä yhteen sitovaan empatiaan ja jaettuihin kiinnostuksen kohteisiin, jotka motivoivan ihmisiä vastavuoroiseen sosiaaliseen tukeen ja yhteistä hyvää tuottavaan toimintaan (esim. Durkheim 1947/1983). Viime aikoina solidariteettia on kuitenkin alettu ymmärtää monimuotoisemmin irrottautuen ”yksiryhmäisyysoletuksesta” (Lähteenmaa 2000) ja ymmärtäen, että ihmisten sosiaalinen elämä rakentuu useiden rinnakkaisten ryhmien, erilaistuneiden yhteisöjen ja intersektionaalisten kategorisointien ehdollistamana. Solidariteetit yhteisöllisten identiteettien ilmentyminä rakentuvat yhteisyyden kokemuksesta, vastavuoroisuudesta ja jaetusta tuesta, mutta ne liittyvät myös erilaistumiseen, toiseuteen ja kontrolliin (Nurmi ym. 2011; Vaahensalo 2021).

Solidariteettia nuorten kokemana ja esittämänä on tutkittu sukupolvien välisen solidariteetin kysymyksenä, erityisesti perhesidonnaisissa hoivasuhteissa, sekä nuorten ekspressiivisenä aktivismina syrjittyjen tai vähäosaisten ihmisten tukemiseksi (esim. Turjanmaa 2020). Tutkimukset ovat tyypillisesti liittyneet monikulttuurisuuden kysymyksiin, ja ennen kaikkea solidariteettia on tarkasteltu kansallisvaltiosidonnaisesta yhteisöllisyydestä käsin (emt.). Irtautuen näistä määritelmistä *tilallisen solidariteetin* käsite (Oosterlynck ym., 2017) suhtautuu kriittisesti perinteisiin fyysisiin kategorioihin rajautuvaan solidaarisuuteen ja tunnistaa, että nyky-yhteisöissä sosiaalinen ja kulttuurinen diversiteetti ja arvopluralismi haastavat epämuodollisia ja omavalintaisia sosiaalisen tuen ja vastavuoroisuuden ilmaisuja. Tämän näkemyksen mukaan solidariteetti ilmenee niissä arkisissa toiminnoissa ja tilallis-ajallisissa neuvotteluissa, joissa ihmiset jokapäiväistä sosiaalista arkeaan elävät. Tilallisen solidariteetin kontekstina ovat arjen tilat, paikat ja yhteisöt sekä niissä tapahtuva vuorovaikutus ja moraalinen järkeily. Tilallisen solidariteetin käytännöt tekevät näkyväksi arjen elettyjä solidariteetteja sekä niiden perusteita ja seurauksia ”tässä ja nyt” (Oosterlynck ym. 2016: 765; Walter et al., 2017: 110). Tätä voidaan pitää kiinnostavana erityisesti nuorten korona-ajan arkea tutkittaessa, sillä pandemian pakottamana nuorten rinnakkaisista ja samanaikaisista yhteisöllisistä kiinnikkeistä on osin tullut vaihtoehtoisia.

Yhtenä tilallisen solidariteetin käsitteellisenä vahvuutena voidaan pitää sen tarjoamaa konkreettista analyttistä kehikkoa solidariteettien tarkasteluun. Käsitettä kehittänyt Stig Oosterlynck (esim. Oosterlynck ym. 2016, 2017) jäsentää solidariteetin analyttisesti solidariteetin lähteisiin (*sources*), paikkoihin (*places*) ja politiikkoihin (*politics*). Tätä jäsenystä seuraamalla analysoimme tässä artikkelissa nuorten aikuisten solidariteetteja tarkastelemalla (1) solidariteetin lähteitä eli sitä, keitä tai mitä kohtaan aineistomme nuoret osoittavat solidariteettia ja (2) solidariteetin paikkoja eli sitä, millaisissa tiloissa solidariteetin osoitukset nousevat merkityksellisiksi. Solidariteetin politiikoiksi (3) tulkitsemme ne käytännöt, joiden kautta solidariteeteista tarvittaessa neuvotellaan, ja olemme kiinnostuneita siitä, miten nämä neuvottelut muodostuvat osaksi solidariteetin lähteiden ja paikkojen määrittelyä. Solidariteetin osoituksiksi olemme aineistossamme koodanneet ilmaisut, joissa nuoret kuvaavat yhteisyyttä, ystävällisyyttä, sympatiaa, avunantoa ja sosiaalista tukea tai vastavuoroisuutta. Lisäksi olemme ”käänteisenä solidariteettina” huomioineet sellaisia sosiaalisen

kontrollin ilmaisuja, jotka muita ihmisiä ”Toisiksi” asemoimalla voidaan tulkita tiettyyn omaan viiteryhmään tai yhteisöön kiinnittävänä solidaarisuutena. Seuraavaksi tarkastelemme omissa alaluvuissaan solidariteetin lähteitä ja solidariteetin paikkoja. Molemmat sisältävät kuvaksia solidariteetin arkisista poliitikoista eli niistä neuvotteluista, joiden kautta solidaarisuutta tehdään näkyväksi nuorten korona-ajan arjessa.

Solidariteetin lähteet: ihmissuhteet, inhimillisyys ja yhteiskunta

Tutkimukseemme osallistuneet nuoret aikuiset liittivät korona-arjen kuvauksissa ilmenevät yhteisyyden, ystävällisyyden, sympatian, avunannon ja sosiaalisen tuen ilmaukset pääasiassa melko perinteisiin yhteisöllisiin kokoonpanoihin. Mainitsemisen arvoisiksi nousivat – eli pandemiasta puhumisen yhteydessä aktivoituivat tai problematisoituivat – eniten suhteet lapsuudenperheeseen, isovanhempiin, puolisoon tai kumppaniin sekä ystäviin ja kavereihin. Kaksi vastaajista mainitsi ”oman perheen”, johon kuuluivat puoliso ja lapsi.

Läheisten suhteiden luomissa yhteisöissä solidariteettia osoitettiin näkyvästi sosiaalisen tuen, kuten kaupassakäynnin, taloudellisen tuen ja muun avun tarjoamisen kautta sekä ilmaisemalla emotionaalista huolta ja konkreettisesti huolehtimalla esimerkiksi ikääntyneiden vanhempien tai isovanhempien hyvinvoinnista. Lisäksi läheisten ystävien ja perheenjäsenten kesken oli nähty vaivaa tapaamisten järjestämiseksi ja oltu luovia yhteydenpidon säilyttämiseksi. Emotionaalista solidariteettia tehtiin näkyväksi myös esimerkiksi ilmaisemalla sympatiaa ja huolta. Vaikka huoli saattoi kohdistua laajastikin yhteiskunnan huono-osaisiin, solidariteetin käytännöksi tämä kuitenkin kääntyi pääasiassa läheisistä ihmisistä huolehtimisen kautta, kuten seuraavassa esimerkissä:

Niin olen hänellä huomannu kyllä yksinäisyyttä, hän on etätöissä, ei ole parisuhdetta tai bestistä niin olen hänen kanssaan aika paljon chattaillut, huomaan että hän on aika seurankipeä. Ollaan viestitelty paljon ja hän on vähän sillain että eipä ole tullut taas oikein mitään tehtyä ja missään käytyä. Olen ollut hänestä vähän huolissani ja koittanut kannustaa että jos jaksais vaikka kävelylle mennä. (Pilvi, 3. vuoden yliopisto-opiskelija, haastattelu)

Valtaosa osallistujista osoitti solidariteettia **perhettä** kohtaan priorisoimalla perheenjäsenten tapaamisen ystävien edelle. Tätä perusteltiin biologisten perhesiteiden lisäksi jaetulla arvomaailmalla. Aineistossa kuvattiin esimerkiksi perheessä yhteisesti jaettua suhtautumista koronapandemiaan ja siihen liittyviin rajoituksiin:

Kyllä minä olen oikeastaan tehnyt sen valinnan, että enhän minä sitten näe minun kavereita, mutta sekin ehkä johtuu siitä, että minun sisko ja isä, niillä on aika samanlainen korona-ajatusmalli kuin minulla. (Maija, 25-vuotias yliopisto-opiskelija, haastattelu)

Kaukaisempien sukulaisten, kuten setien, tätien ja serkkujen, kanssa nuoret olivat pääsääntöisesti olleet tekemisissä vähemmän kuin aiemmin, mikä monelle näyttäytyi emotionaalisen yhteyden löyhtymisenä sukulaisiin.

Paitsi perheen ja ystävien välillä, priorisointia ja valikointia tapahtui myös nuorten vertaisryhmän sisäisesti ”parhaiden ystävien” ja ”etäisempien kavereiden” välillä. Kun avoimesti jaetut fyysiset tilat

sulkeutuivat ja kontakteja toisiin ihmisiin jouduttiin punnitsemaan aiempaa tarkemmin, suhteet läheisiin ystäviin saattoivat jopa tiivistyä. Sen sijaan **löyhemmät vertaissuhteet**, kuten opiskelu- ja harrastuskaverit, olivat väljentyneet ja tuntuivat häviävän monen nuoren elämästä kokonaan. Tyypillisiä aineistossamme olivat esimerkiksi seuraavanlaiset kuvaukset:

On joutunu priorisoimaan vähän sitä että kuka on semmonen kaveri, jonka mä haluan nähdä, jonka näkeminen on sekä itselle arvokasta, mutta sit myös sille toiselle. Et ku kavereita on eri tasosia niin sitten ne kaverit joita näki vähän, huvin vuoksi ja on kiva nähä sillon tällön niin sellasia kavereit ei oo nähty ollenkaan, et totta kai sillon ne kaverisuhteet on vahvistunu jotka on ne ainoot kaverisuhteet mitä tällä hetkellä on. (Emmi, viidennen vuoden yliopisto-opiskelija, haastattelu)

Tavallisesti löyhempien kaverisuhteiden kuvattiin jäävän ”koronatauolle”, kuten eräs haastateltavamme ilmaisi, mutta joskus niiden epäiltiin päättyvän pysyvästi. Lisäksi korona haastoi **läheisiä ystävyksiä**. Monesti kuitenkin suhteen ylläpitäminen punnittiin riskinoton arvoiseksi:

Et oli meillä yks kaveriviikonloppu meiän mökillä me oltiin neljä, äiti-ihmistä, karkasimme mökille viikonlopuksi, mut seki oli semmonen että ruuat oli tilattu siihen ovelle ja ei ketään ylimäärästä ja mietittiin et otetaanko tää riski ja kauhee punninta. Mutta päätettiin et se on ehkä sen arvosta ja me oltiin siel mökissä sit koko se viikonloppu (Tiina, toisen vuoden maisterivaiheen opiskelija, haastattelu)

Joskus taas tietoisuus terveysriskeistä edellytti ystäväporukan ”testaamista” ennen tapaamista:

Sitten yleensä jos haluaa nähdä jotain kaveria, niin se alkaa sillä, että oletko kuinka paljon ollut eristyksissä viime aikoina vai oletko käynyt just jossain laivamatkalla vaikka tai jossain sukuloimassa, että yleensä minä olen aloittanut keskustelut sillä, että varmistaa, että onko se toinen käynyt just jossain korona-alueella matkalla vai mitä. (Anni, 4. vuoden yliopisto-opiskelija, haastattelu)

Näissä esimerkeissä ystävykset vahvistivat keskinäistä yhteenkuuluvuuden tunnettaan neuvottelemalla yhteisyytensä suhteesta yhteiskunnalliseen solidariteettiin eli koronarajoitusten noudattamiseen. Joskus henkilökohtainen suhtautuminen kuitenkin poikkesi myös omien ystävien suhtautumisesta siinä määrin, että läheisempiinkin ystävyys-suhteisiin saattoi syntyjä säröjä. Nuoret kuvasivat, kuinka suhtautuminen koronarajoituksiin paljasti ystävyysten välisiä arvoristiriitoja ja rakensi kuilua erilaisissa kontrextuaalisissa tilanteessa elävien ystävyysten välille. Erään nuoren mukaan tällaiset tilanteet saattoivat aiheuttaa jopa korjaamattomia muutoksia ystävyys-suhteisiin.

Vaikka mediassa puhutaan, että nyt tulee ulkonaliikkumisrajoitukset, niin minun kaverit on että hei voisi kyllä hengaila illalla. Sitten minä olen vaan silleen, että niin että tässä juuri mietitään, että ulkonaliikkumisrajoitukset. En nyt hengaille, te voitte kyllä hengaila. Tuntuu kanssa, että eletään tosi erilaisissa koronatodellisuuksissa. (Pinja, 5. vuoden yliopisto-opiskelija, haastattelu)

Edellä kuvatun kaltaisten selontekojen voidaan ajatella kuvastavan solidariteettia **yhteiskuntaa** kohtaan lähisuhteiden sijaan. Tämä näkyi aineistossamme ennen kaikkea kyseenalaistamattomana rajoitusten noudattamisena – joskus jopa oman mielenterveyden tai ystävyys-suhteiden kustannuksella:

Mä voin vaan pestä käsiäni, pitää sitä maskia, pitää turvaväliä ja minun velvollisuus on nyt se että minä en näkisi ketään ylimääräisiä ihmisiä. Ehkä menee just oman mielenterveyden kustannuksella ... Aika ristiriitaista kyllä, mutta.. (Saija, viimeisen vuoden yliopisto-opiskelija, haastattelu)

Joissakin kaverisuhteissa se on jopa aiheuttanut vähän konflikteja ... kun ne jotain valittaa maskeista, niin sitten minä olen vaan silleen, että mitä helvettiä, kyllä maskeja käytetään varmaan ihan syystä. Ja just sellaista, että kun minä olen silleen, että tulee nämä ulkonaliikkumiskielot, että kyllä näitä pitää noudattaa, niin jotkut yliopistossa olevat kaverit on silleen, että ei minua voida estää, että jos minä haluan mennä vanhempieni luo [paikkakunnalle], niin kyllä minä voin mennä sinne. Joo, minulla esimerkiksi yhdet kaverit, joita minä näin enemmän viime syksyn, niin se [kaverisuhte] on oikeastaan ollut nyt katkolla, että joo. (Pirjo, 3. vuoden maisteriohjelmanopiskelija)

Yhteiskuntaan ja yhteiskuntakontrolliin myönteisesti suhtautuvaan ystäväporukkaan kiinnittäviä ”käänteisen solidariteetin” ilmaisuja puolestaan rakentui moralisoivissa kuvauksissa, joissa irtauduttiin ”väärinkäyttäytyvästä” ryhmästä ihmisiä, esimerkiksi opiskelijayhteisöstä:

Joo kyllä niitä [rajoituksia] on tullut noudatettua. Tai silleen tuntuu, että hyvin moni muu opiskelija ei noudata niitä tai just näkee kavereita tai järjestää juhlia, niin meillä ei ole ollut kyllä mitään sellaisia. (Sanni, 4. vuoden yliopisto-opiskelija, haastattelu)

Minä en oikeastaan itse ole ikinä käynyt oikein missään opiskelijatapahtumissa, ja minusta tuntuu että se keskustelu, mikä opiskelijoihin on liittynyt niin on. ... ja sitten koska minä en ole itse ikinä niissä käynyt, niin sitten se ei oikein ole minua koskenut. (Anna, 4. vuoden yliopisto-opiskelija, vastaus kirjoituspyyntöön)

Samalla kun osa vastaajista irtautui opiskelijayhteisöstä, toisten kokema solidariteetti opiskelijoita kohtaan oli vahvaa siitä huolimatta, ettei itse enää täysin samaistunut kyseiseen ryhmään. Tätä voidaan pitää henkilökohtaisista ihmissuhteista loitontuvana yleisempänä **inhimillisenä solidariteettina**. Erityisesti sympatiat aloittavia opiskelijoita, itseä nuorempaa ”nuorisoa” sekä yksin eläviä kohtaan oli yleistä.

Tai varsinkin minua on jotenkin surettanut hirveästi sellaiset tosi yksin olevat opiskelijat, joita tutkimusten mukaan on tosi paljon tällä hetkellä, jotka ehkä uskaltautuu näkemään muutaman ihmisen joskus parin viikon välein ja siitä tulee hirveä syyllisyudentunne kun mediassa sanotaan, että opiskelijat on vastuuttomia. (Anni, 5. vuoden yliopisto-opiskelija, haastattelu)

Niin kyllä minua vähän säälistää. Sen verran riittää empatiaa viiden vuoden takaista itseäni kohtaan, että kuvittelee että haluaisi edes yhden pienen jutun joka voisi omaa hyvinvointia ja yhteenkuuluvuutta pitää yllä, ja sitten siitäkin ollaan että tuo on väärin. Samaan aikaan kun me muut kuitenkin, tai monet muut huitelee tuolla, jotkut istuu työpaikan kahvihuoneessa ja jotkut käy kuntosalilla ja jotkut tekee jotain muuta. Mutta jos olet ihan vaan opiskelija niin se on aika lailla kaikki mitä sinulla tavallaan vaan on, sinulla ei välttämättä hirveesti ole mitään muita. Jos olet vaikka muuttanut uuteen kaupunkiin, kyllä itse soisin opiskelijoille vaikka sen lukusalin sitten, enkä lähtisi

heitä siitä moralisoimaan. Tuntuu epäreilulta niitä kohtaan. (Pilvi, 5. vuoden yliopisto-opiskelija, haastattelu)

Vastaavanlaista sympatiaa koettiin aineistossamme myös muita epäoikeudenmukaisesti kohdeltuja ihmisryhmiä tai sellaisia ihmisiä kohtaan, joiden hyvinvointia koronatilanteen katsottiin erityisesti haastavan. Nuoret ilmaisivat huolensa yrittäjien pärjäämisestä ja jaksamisesta, terveydenhoitoalan ammattilaisten ja muiden ”*alipalkattujen työntekijöiden ... kodittomien ja vanhusten sekä vähävaraisempien ja muiden huonommassa asemassa olevien*” turvattomasta tilanteesta. Tällaiset solidariteetin ilmaisut irtautuivat henkilökohtaisesta kokemusmaailmasta ja elämänpiiristä ja kuvastivat inhimillisyyttä ja yleistä myötätuntoa heikommassa asemassa olevia kohtaan.

Solidariteetin tilat: koti, julkiset tilat ja sosiaalinen media

Tutkimukseemme osallistuneiden nuorten aikuisten kuvaamana neuvottelut solidariteeteista käynnistyivät ennen kaikkea kotona, julkisissa tiloissa ja internetissä. **Kotona** puolisoiden erilainen suhtautuminen rajoituksiin ja suosituksiin testasi parisuhteen sisäistä solidariteettia:

Kotona oon ollut se, joka on enemmän vahtinut. Kysellyt kumppanilta, että onko pakko nähdä kavereita ja pitääkö muka taas mennä kauppaan. (Pilvi, 3. vuoden yliopisto-opiskelija, haastattelu)

Minä voisin ehkä tästä jatkaa vielä, miten me neuvotellaan koronarajoituksista minun poikaystävän kanssa. ... kyllä se suhtautuu ehkä vähän löperömmiin kuin minä ... että miten sen käyttäytyminen vaikuttaa myös minun terveyteen, niin kyllä minä olen, ollut keskusteluita. ... Niin jotenkin minua kanssa nyt ärsyttää vähän minun poikaystävän asenne siinä ... että sen parhaalla kaverilla on ehkä vähän vaikea vaihe ja se halusi mennä nyt [sen luokse], niin minä olin vähän silleen, onko se välttämätöntä, että onko sillä nyt niin vaikeata. (Anna, 4. vuoden yliopisto-opiskelija, haastattelu)

Ristiriitojen moralisoivan osoittamisen lisäksi nuoret kuvasivat kuitenkin myös, kuinka solidaritettiristiriitoja ratkottiin keskustellen, jostaen ja kompromisseja tehden:

Meillä oli just tällain, että [poikaystävä] halusi mennä nyt Tampereelle, niin minä olin [että] ... menisit sitten, kun koronan tilanne helpottaa. Niin kyllä me ollaan sitä saatu jotenkin neuvoteltua ihan hyvin. K: Niin, että menee myöhemmin? V: Hän menee nyt myöhemmin. K: Mutta näkyy sitten silleen myös siinä parisuhteessa, että joutuu ehkä enemmän neuvottelemaan sellaisista asioista, kuin mistä joutuisi muuten? V: Jep. (Maria, 3. vuoden ammattikorkeakouluopiskelija, haastattelu)

Näitä kodin tilassa esiintyviä konflikteja kuvasi muutama tutkimukseemme osallistunut nuori, mutta huomattavasti tavanomaisempia olivat **julkisissa tiloissa** ilmenneet kiistanalaisuudet. Julkiset kulkuvälineet, kahvilat ja ravintolat, kirjastot, kuntosalit, kaupat ja ulkotilat houkuttelivat esiin harkintaa siitä, mikä on ”oikeanlainen” tapa toimia sekä keihin tilojen käyttöä tai käyttämättömyyttä koskevien valintojen kautta tullaan liittyneeksi.

Matkustaminen julkisin kulkuvälinein kotimaassa ja ulkomailla teki nuoret tietoisiksi valintansa – matkustamisen tai matkustamatta jättämisen – selontekovelvollisuudesta. Matkustamatta jättäminen oli toisinaan osoitus ”kansalaistottelevaisuudesta” eli solidaarisuudesta yhteiskuntaa ja

sen sääntöjä kohtaan; joskus nuoret taas saattoivat jättää matkustamatta omaan ja läheisten turvallisuuteen liittyvin perustein. Perheen, kumppanin ja ystävän luokse pääseminen saattoi kuitenkin olla myös peruste matkustamiselle. Tällöin oltiin solidaarisia henkilökohtaista lähiyhteisöä kohtaan yhteiskunnallisen ”oikeintoimimisen” kustannuksella.

Solidaarisuus lähiyhteisöä kohtaan saattoi julkisissa tiloissa ilmetä myös päinvastaisen toiminnan kautta eli uskollisuutena yhteiskunnallisten suositusten ja rajoitusten noudattamiselle. Julkisiin tiloihin ja niissä liikkuviin muihin ihmisiin kohdistui kontrollia, paheksuntaa tai pelkoa, joka käänteisen solidariteetin ilmaisuksi kiinnitti nuoria tiiviimmin lähiyhteisöihinsä. Esimerkiksi seuraavien lainausten kritiikki rajoitusten noudattamatta jättämisestä julkisissa tiloissa kumpusi huolesta omaa ja läheisten terveyttä kohtaan.

Huomaan myös olevani vähän vihainen ihmisille, jotka eivät noudata turvavälejä julkisilla paikoilla. (Katja, 3. vuoden ammattikorkeakouluopiskelija, päiväkirja)

Ulkona tai kaupassa ollessani minua ahdistavat muut ihmiset, sillä suurin osa ihmisistä ei tunnu pitävän vaadittavaa etäisyyttä. (Emmi, 4. vuoden yliopisto-opiskelija, päiväkirja)

Myös kommentit, joissa rajoitusten noudattamista julkisissa tiloissa perusteltiin ”sosiaalisella paineella”, liittävät nuoret pikemmin ihmisyhteisöihin kuin yhteiskuntaan järjestelmänä tai mallikansalaisuutena:

Ehkä [perusteluna suositusten noudattamiselle on] enemmän se semmoinen sosiaalinen paine kuin mitenkään valtion tai kunnan tai AVI:n taholta tuleva valvonta. (Lina, 4. vuoden yliopisto-opiskelija, haastattelu)

Sosiaalisella paineella nuoret viittasivat muiden ihmisten itseen kohdistaman paheksunnan tai hyljeksinnän uhkaan. Sosiaalista painetta koettiin koronarajoitusten ja -suositusten seuraamiseen, kuten edellä, mutta myös päinvastaiseen, ”rennompaan” sääntöihin suhtautumiseen. Tällöin vertaisryhmän odotukset tietynlaiseen käyttäytymiseen saattoivat tuottaa erontekoja ja haastaa solidaarisuutta myös nuorten kesken:

Ehkä mikä on minun suurin tunne tässä korona-arjessa on ollut se, että kun minun kaverit ei noudata rajoituksia. Esimerkiksi järjestää illanistujaisia, niin minulla on tosi ulkopuolinen tunne tai sellainen fear of missing out. (Emmi, 4. vuoden yliopisto-opiskelija, haastattelu)

Esimerkiksi vaikka on ollut tilanteita, että minua ei ole kutsuttu mukaan tai jätetty ulkopuolelle. Ne on vaikka mennyt [opiskelupaikkakunnalle] muiden opiskelukavereiden luo, mutta ei ole kutsunut minua mukaan, koska ne on ajatellut, että minä en kuitenkaan tulisi. Että ihan sellaista ulkopuolelle jättämistä. (Pipsa, 3. vuoden ammattikorkeakouluopiskelija, haastattelu)

Ihmisten kohtaaminen julkisessa tilassa ei kuitenkaan aina merkinnyt erontekoja ihmisten ja ihmisryhmien välillä, vaan se laittoi nuoria myös havaitsemaan muihin ihmisiin ja ihmisryhmiin kohdistamaansa empatiaa ja arvonantoa:

Kaupassakin on usein ollut semmoinen tilanne että on vaikka joku vanha henkilö ja huomaa että tarvitsisi vaikka apua tai justkin oli yksi vanha pappa, joka yritti saada

jotain muovipussia auki että se saa tulppaanit sinne pussiin ja hän siinä tunaroi hirveän kauan. Mietti että normaalisti minä olisin voinut vaan mennä että "hei mä autan sinua, että avataan tämä pussi" ja nyt joutuu miettii. Tulee se ensimmäinen reaktio että minä autan ja sitten tulee se että aivan, mä en nyt periaatteessa voisi mennä tuon ihmisen lähelle. (Saija, viimeisen vuoden yliopisto-opiskelija, haastattelu)

Nuoret myös kokivat syyllisyyttä omasta toiminnastaan. Syyllistymistä sai aikaan sekä epävarmuus oman toiminnan oikeutuksesta että sen mahdollisista seurauksista muille, kuten seuraavassa esimerkissä:

Ja sitte ku mä istuin siel bussissa ilman maskia sitte kotimatkan niin mä en uskaltanu kattoo ees ketään päin mä tuijottelin käsiäni ku oli ihan semmonen täs mä oon nyt ilman maskia ja tää on kauheeta. Jotenki taas en omasta puolestani huolissani vaan niiden muiden puolesta vaikka tuskin mulla sitä koronaa on mutta ihan vaan se, sitä maskia ei nyt ole. (Tiina, toisen vuoden maisterivaiheen opiskelija, haastattelu)

Keskeinen sosiaalisen paineen, syyllistymisen ja syyllistämisen areena nuorten kuvaamana oli **sosiaalinen media**. Sosiaalinen paine merkitsi nuorille paitsi sitä, ettei voi toimia haluamallaan tai itselleen luontevalla tavalla, myös sitä, että virallisesta normista poikkeavaa toimintaa tulee piilotella:

Jos on vaikka nähnyt jotain ystävää ja sitten, vaikka postannut siitä sosiaaliseen mediaan, niin sitten tullut semmoinen, että pitäisi jotenkin selitellä sitä, että joo, meitä oli tosi vähän ja huolehdittiin hygieniasta ... että älä vaan tää minua mihinkään sosiaalisen median julkaisuun, että ne muuten saa tietää, että ne on jotenkin sillä lailla. (Ronja, 4. vuoden sukupuolentutkimuksen opiskelija, haastattelu)

Sosiaalinen paine koettiin usein kielteisenä ja se tuotti käänteistä solidariteettia, sillä se asemoi kontrollin kohteita tiiviimpään yhteisyyteen keskenään – kasvattaen samalla kuilua kontrollin ilmaisijoihin tai sosiaalisen paineen kuviteltuihin asettajiin. Samanlaisena käänteisen solidariteetin ilmaisuna voidaan lukea myös kuvaukset julkilausutun paheksunnan kohteena olemisesta ja avoimista ristiriitatilanteista:

Etenkin netissä törmää jatkuvasti syyllistämiseen. Olen nähnyt kirjoitettavan mm. kuinka nuorten tapaamiset tulevat aiheuttamaan heidän omien vanhempiensa ja isovanhempiensa kuoleman ja muuta vastaavaa syyllistämistä. (Jonna, 4. vuoden yliopisto-opiskelija, vastaus kirjoituspyyntöön)

Minä olin kaupassa minun kaverin kanssa ilman maskia, niin sitten joku siinä kassajonossa semmoinen vanhempi miesoletettu henkilö jotenkin jupisi itseksensä, että pitäisi olla maskit ja tididii, mikä oli vähän sillä lailla, että no, voit myös sanoa suoraan, jos on jotain sanottavaa, jotenkin semmoinen, että siitä tuli vähän semmoinen, että mitäs ihmettä, tai jotenkin semmoinen jännä. (Ronja, 4. vuoden sukupuolentutkimuksen opiskelija, haastattelu)

Edellä olevien esimerkkien voidaan ajatella lisäävän nuorten kokemuksellista yhteisyyttä toisiin nuoriin ja omaan sukupolveen, sukupolvien välisen solidariteetin lisääntymisen sijaan. Kiinnostavaa on, miten koronapandemia tuntui tuottavan äärimmäisiä solidariteetin ilmaisuja sukupolvien välillä,

esimerkiksi omia vanhempia tai isovanhempia kohtaan, mutta myös vahvaa sukupolvien erottautumista toisistaan (vrt. Timonen ym. 2021).

Yhteenveto ja johtopäätökset

[S]illä on kyllä varmaan jonkinlaista tällaista sukupolvikokemuksen tapaista vaikutusta. Jotenkin nytkin kavereiden kanssa aika usein pohditaan sitä, että millä tapaa tämä tulee vaikuttamaan omaan tulevaisuuteen tai ehkä että millä tapaa se vaikuttaa omaan elämään nytten, niin kyllä minä veikkaan, että se vaikutus ehkä nuoriin on kuitenkin suurempi suhteessa kuin mitä vaikka vähän vanhempiin sukupolviin. (Jenni, neljännen vuoden yliopisto-opiskelija)

Tässä artikkelissa esitetyt tulokset osoittavat, kuinka nuoret aikuiset joutuvat poikkeusolojen aikana neuvottelemaan sosiaalisista suhteistaan ja solidariteeteistaan aiempaa tietoisemmalla tavalla ja tekemään sosiaalisia suhteitaan ja verkostojaan koskevia käytännöllisiä valintoja ja ratkaisuja. Tilallisen solidariteetin näkökulma on ohjannut aineistolähtöistä sisällönanalyyysia, jossa olemme eritelleet nuorten kuvaamia sosiaalisia suhteita ja solidariteetin kohteita sekä tarkastelleet niihin liitettjä sosiaalistilallisia käytäntöjä ja niistä käytyjä, erilaisissa jaetuissa tiloissa konkretisoituvia neuvotteluja.

Tulokset kuvaavat *ensinnäkin* sitä, kuinka koronan aiheuttaman poikkeustilan aikana nuorten arkinen elämämpiiri kapeni. Monen nuoren aikuisen päivittäiset, useaan eri suuntaan kurkottavat sosiaaliset verkostot vaihtuivat kahdenkeskiseen tai pienessä yhteisössä olemiseen lapsuudenperheen, kumppanin tai parhaiden ystävien kanssa. Ihmisten tapaamista piti harkita eri tavoin kuin ennen, ja tapaamisten tiheydestä oli tingitty verrattuna aikaisempaan. Osa nuorista koki myös yksinäisyyttä. Monet korkeakouluopiskelijoista asuvat yksin (Lahtinen, Haikkola & Kauppinen 2021), ja heille korona-aika on ollut erityisen haastava sosiaalisten suhteiden näkökulmasta. Nämä tulokset ovat yhtäpitäviä nuorten aikuisten elämää pandemian aikana tarkastelleiden muiden tutkimusten ja selvitysten kanssa (esim. Elmer ym. 2020; Cao ym. 2020; Banks & Xu 2020; Shanahan et al. 2020; Vehkalahti ym. 2021).

Omaan kokemus- ja elämämaailmaan liittyvien vaikutusten lisäksi tutkimukseemme osallistuneet nuoret aikuiset kuitenkin reflektoivat koronatilannetta myös laajemmin. Emotionaalista solidariteettia heikommassa asemassa eläviä ihmisiä kohtaan ilmaistiin usein. Käytännön tasolla solidariteetin ilmaisut kuitenkin kiinnittivät nuoria enemmän omiin lähiyhteisöihin tai yhteiskunnalliseen ”kunnon kansalaisuuteen” kuin yleisinhimilliseen ”hyvän tekemiseen”. Vaikka solidariteettia on totuttu pitämään tunteena ja yhteenkuuluvuuden kokemusta ilmentävänä mentaalisenä yhteytenä, on myös esitetty, että pelkkä ”ajatuksin ja sanoin ilmaistu” solidariteetti ei riitä rakentamaan yhteyksiä ihmisten ja ryhmien välille (ks. Wilde 2004). Esimerkiksi Erich Frommin filosofian mukaan solidariteetti edellyttää käytännöllistä omasta edusta irtautuvaa toimintaa toisen ihmisen hyväksi (emt.). Tutkimukseemme osallistuneiden nuorten aineiston kuvaaman tällaista käytännöllistä solidariteettia toteutettiin pääasiassa omaa perhettä ja lähimpiä ystäviä kohtaan.

Toiseksi tulokset kertovat siitä, miten oppilaitosten, kirjastojen, kuntosalien, kahviloiden ja baarien ovien sulkeutuminen ei poistanut kiistelyjä julkisesta tilasta. Neuvotteluja siitä, kenen kanssa ja miten yksityisiä, puolijulkisia ja julkisia tiloja jaetaan, käytiin päinvastoin aiempaa enemmän,

harkitummin ja tietoisemmin. Tilojen käyttöön korona-aikana kohdistuvat rajoitukset näkyivät siis nuorten elämässä monin tavoin. Yhdymme tulostemme perusteella aiempien tutkimusten (esim. Lahtinen & Salasuo 2020; Lahtinen & Myllyniemi 2020) huomioon siitä, että karsimalla mahdollisuuksia sosiaalisiin kontakteihin rajoitukset vähensivät nuorten elämäntyytyväisyyttä. Lisäksi täydennämme näitä huomioita toteamalla, että rajoitukset aiheuttivat monelle ahdistavia tilanteita myös niiden puitteissa tapahtuneiden sosiaalisten kohtaamisten yhteydessä ja niitä etukäteen puntaroitaessa.

Myös koti perheen kesken jaettuna tilana asemoitui solidariteetin testaamisen näyttämöksi sen paikantuessa suhteessa kodin ulkopuolisten tilojen käyttöön. Sosiaalisen median rooli kontrollin, sosiaalisen paineen, syyllistämisen ja syyllistymisen näyttämönä kävi koronan myötä entistä ilmeisemmäksi. Tämä vahvistaa aiemman sosiaalisen median tutkimuksen (esim. Vaahensalo 2021) tuottamaa näkemystä siitä, että sosiaalinen media on erityinen toiseuden ja polarisaation rakentuminen kenttä. Selvää on, että sosiaalisia ja tilallisia suhteita järjestettiin poikkeustilan aikana aiemmasta poikkeavin tavoin.

Kolmanneksi olemme halunneet nostaa esiin koronatilanteen aktivoimia sosiaalisista suhteista ja solidariteeteista neuvottelemisen käytäntöjä. Neuvottelut jakautuivat mielensisäisiin ja julkisiin eli toisten ihmisten kanssa käytyihin neuvotteluihin. Ajoittain neuvottelut ilmenivät avoimina ristiriitoina, joilla jotkin nuorista epäilivät olevan seurauksia heidän ihmissuhteillaan myös koronan jälkeisessä tulevaisuudessa. Iso osa neuvotteluista liittyi sosiaaliseen paineeseen eli sen punnitsemiseen, mitä muut minusta ajattelevat, mutta toisaalta myös tietoiseen harkintaan lojaliteeteista ja sen mukaisesta ihmissuhteiden valikoinnista ja priorisoinnista. Keskeisimmäksi solidariteeteista neuvottelun strategiaksi nousi aktiivinen ja tietoinen punninta siitä, kuka ja ketkä ovat itselle tärkeitä ihmisiä. Priorisoinnin ja valikoinnin lisäksi nuorten arkisia solidariteetteja tehtiin näkyväksi moralisoinnin, syyllistymisen sekä huolen ja huolehtimisen kautta. Nämä havainnot osaltaan todentavat solidariteettikäsitteeseen liittyvää haasteellisuutta ja uudelleenmäärittelyn tarvetta. Nuorten solidariteetit ja sosiaaliset kiintopisteet eivät ole yksiselitteisiä. Jaetut arvot nousevat aineistomme perusteella edelleen keskeiseksi solidariteetin määrittelyn perusteeksi (vrt. Oosterlynck ym. 2017), mutta niistä neuvotellaan käytännössä monien eritasoisten yhteisöjen ja yleisten yhteiskunnallisten arvostusten ristipaineessa (ks. myös Nikunen 2019).

Solidariteetin kohteiden, tilojen ja politiikkojen yhteenlukeminen tiivistää esiin kiinnostavia havaintoja nuorten aikuisten korona-ajan arjesta, sosiaalisista suhteista ja solidariteetista. Ensinnäkin on huomionarvoista, miten yleinen solidariteetti ilmenee vahvana sympatiana heikommassa asemassa olevia kohtaan mutta samanaikaisesti käytännössä tapahtuvan yhteisöllisen ”kuplautumisen” kanssa. Nuoret myös tunnistivat ja puhuivat huolestuneeseen sävyyn yhteiskunnallisen polarisaation lisääntymisestä koronan seurauksena, mutta olivat samaan aikaan melko jyrkkiä omissa näkemyksissään pandemiaa koskevia rajoituksia ja suosituksia kohtaan. Nuorten kuvaamasta sosiaalisten suhteiden yleisestä väljentyemisestä huolimatta myös yleiset ystävällisyyden osoitukset ja auttamisenhalu olivat monen nuoren mielestä lisääntyneet, varsinkin pandemian alkuaikoina, niin lähiyhteisöissä kuin yhteiskunnassa yleisesti. Julkiset tilatkaan eivät aktivoineet ainoastaan muihin kohdistuvaa ”moralisointina”, vaan nuoret kokivat myös syyllisyyttä ja ymmärrystä esimerkiksi yksinäisiä ja opiskelijoita kohtaan.

Merkittäväksi havainnoksi haluamme tulostemme perusteella nostaa esille myös nuorten lähiyhteisöissään kokeman ihmissuhteiden valikoinnin vaateen. Tyypillisesti tämä merkitsi

priorisointia ystävien ja perheen välillä sekä läheisten ystävyssuhteiden aiempaa selkeämpää erottamista kavereista ja yleisestä vertaisyhteisöstä. Monen nuoren kohdalla yhteyden tiivistyminen lähipiiriin tapahtui yleisen, yhteiskunnallisen ja yhteisöllisen kuulumisen tunteen kustannuksella. Toisaalta esimerkiksi koronarajoitusten noudattaminen kiinnitti nuoret joskus yhteiskuntaan ja kansalaisuuteen, joskus taas lähiyhteisöön. Suhteiden merkityksellisyyden tietoisesta harkinnasta tuli joka tapauksessa keskeinen sosiaalisten suhteiden järjestämisen ja sosiaalisen elämän ja osallistumisen perustelu. Syyllistyminen ja syyllistäminen sosiaalisissa suhteissa nousi aineistossamme keskeiseksi solidariteettien jäsentämisen ja ilmaisemisen välineeksi. Sosiaalinen media toimi sosiaalisen paineen aktiivisena tuottajana ja ylläpitäjänä, mutta toisaalta mahdollisti myös ”rinnakkaistodellisuuden”, jossa lojaliteettien osoittaminen yhteiskunnallista normistoa kohtaan onnistui tinkimättä ystävien tai perheen kesken jaetusta yhteisyydestä.

Nuorten aikuisten korona-arjen kuvaamisen lisäksi tutkimuksemme vahvistaa aiempienkin myöhäismodernien solidariteettitutkimusten näkemystä siitä, etteivät solidariteetti ja kontrolli ole toisilleen vastakkaisia sosiaalisen ja yhteiskunnallisen elämän elementtejä. Solidaarisuuden kääntöpuolena ovat monenlaiset ulossulkemisen ja syyllistävän kontrollin käytännöt. Toisin sanoen tietyn ryhmän tai yhteisön sisäinen solidariteetti helposti tuottaa ja vahvistaa erontekoa ryhmien välillä. Tutkimukseemme osallistuneiden nuorten aikuisten kuvaukset kuitenkin toisaalta kertovat myös joustavuudesta ja liikkumisesta solidariteetin ja kontrollin ääripäiden välillä. Sosiaaliset suhteet organisoituvat hierarkkisissa suhteissa toisiinsa: välttämättä tätä ei tarvitse nähdä ainoastaan suhteita polarisoivana yhteiselämän piirteenä, vaan se saattaa olla myös nuorten elämässä läsnä olevien rinnakkaisten yhteisöllisyyksien, sympatioiden sekä arvoja normeja koskevien neuvottelujen mahdollistaja.

Lähteet

Banks, James & Xu, Xiaowei (2020). The Mental Health Effects of the First Two Months of Lockdown during the COVID-19 Pandemic in the UK. *Fiscal Studies* 41(3), 685-708.

Cao, Wenjun & Ziwei Fanga & Guoqiang Houc & Mei Hana & Xinrong Xua & Jiabin Donga & Jianzhong Zhenga (2021) The psychological impact of the COVID-19 epidemic on college students in China. *Psychiatry Research*. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2020.112934>.

Durkheim É. (1947[1893]) *The Division of Labour in Society*. New York: The Free Press.

Fadjukoff, Päivi & Pulkkinen, Lea & Kokko, Katja (2020) Identiteetin kehitys aikuisuudessa työn ja perheen elämänaueilla. *Psykologia* 55(4), 212–226.

Haikkola, Lotta & Kauppinen, Eila (2020) Nuorten korona-ajan yksinäisyys ja näkemykset koronan vaikutuksista tulevaisuuteen. Nuorisotutkimusverkoston Poikkeusolot – nuorten arki koronan keskellä -kirjoitussarja. <https://www.nuorisotutkimusseura.fi/nakokulma66>.

Holzer, Julia & Lüftenegger, Marko & Korlat, Selma & Pelikan, Elisabeth & Salmela-Aro, Katariina & Spiel, Christiane & Schober, Barbara (2021) *Higher Education in Times of COVID-19: University*

Students' Basic Need Satisfaction, Self-Regulated Learning, and Well-Being. AERA Open. January 2021. doi:10.1177/23328584211003164.

Johnson, Vicky & Getu, Melese & Getachew, Milki & Ahmed, Amid & West, Andy (2021). Trapped bodies, moving minds: Uncertainty and migration among marginalised urban youth in Ethiopia. *Children & Society* 35: 944–959.

Korkiamäki, Riikka (2008) Surffailua arjessa: Tila, aika ja vuorovaikutus nuorten yhteisöllistä kuulumista jäsentämässä. Teoksessa Irene Roivainen, Marianne Nylund, Riikka Korkiamäki & Suvi Raitakari (toim.) *Yhteisöt ja sosiaalityö. Kansalaisen vai asiakkaan asialla?* Jyväskylä: PS-kustannus, 173–192.

Korkiamäki, Riikka & Ellonen, Noora (2010). Ikätoverisuhteet sosiaalisina resursseina yläkouluikässä. *Nuorisotutkimus* 28(3), 18–35.

Lahtinen, Jenni & Haikkola, Lotta & Kauppinen, Eila (2021) "Etäkoulu oli mukavaa ja sai enemmän vapaa-aikaa, yksinäisyys oli huono puoli" – Nuorten kokemukset etäopetuksesta korona-ajan alussa. *Nuorisotutkimusverkoston Poikkeusolot – nuorten arki koronan keskellä* -kirjoitussarja. <https://www.nuorisotutkimusseura.fi/nakokulma69>

Lahtinen, Jenni & Myllyniemi, Sami (2020) Nuorten tyytyväisyys elämään korona-ajan ensimmäisen puolen vuoden aikana. *Nuorisotutkimusverkoston Poikkeusolot – nuorten arki koronan keskellä* -kirjoitussarja. <https://www.nuorisotutkimusseura.fi/nakokulma70>

Lahtinen, Jenni & Salasuo, Mikko (2020) "Harrastusten keskeytyminen harmitti". Tutkimus nuorten kokemuksista korona-aikana: vapaa-aika ja harrastaminen. *Nuorisotutkimusverkoston Poikkeusolot – nuorten arki koronan keskellä* -kirjoitussarja. <https://www.nuorisotutkimusseura.fi/nakokulma64>.

Lähteenmaa, Jaana (2000) *Myöhäismoderni nuorisokulttuuri. Tulkintoja ryhmistä ja ryhmään kuulumisen ulottuvuuksista*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 14.

Muggleton, David (2005) From Classnessness to Clubculture: A Genealogy of Post-war British Youth Cultural Analysis. *Young* 13(2), 205–219.

Nikunen, Kaarina (2019) *Media Solidarities: Emotions, Power and Justice in the Digital Age*. Sage.

Nurmi, J., Räsänen, P. & Oksanen, A. (2011) The norm of solidarity: Experiencing negative aspects of community life after a school shooting tragedy. *Journal of Social Work* 12(3).

Oinonen, Eriikka (2015) *Aikuistumisia*. Teoksessa Matti Hyvärinen & Eriikka Oinonen & Tiina Saari (toim.) *Hajoava perhe*. Tampere: Vastapaino, 53–75.

Oinonen, Eriikka (2018) Under Pressure to Become: from a Student to Entrepreneurial Self. *Journal of Youth Studies*, 21(10), 1344–1360.

Oosterlynck, S., Loopmans, M., Schuermans, N., Vandenabeele, J., & Zemni, S. (2016). Putting flesh to the bone: Looking for solidarity in diversity, here and now. *Ethnic and Racial Studies*, 39, 764–782.

Oosterlynck S., Schuermans N. & Loopmans M. (2017) “Beyond social capital: place, diversity and solidarity” *Teoksessa Oosterlynck, S., Loopmans, M., and Schuermans, N. (toim.) Place, Diversity, Solidarity*. New York: Routledge, 1-18.

Salasuo, Mikko (2007) *Atomisoitunut sukupolvi*. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 2007:7.

Shanahan, L. & Steinhoff, A. & Bechtiger, L. & Murray, A. & Nivette, A. & Hepp, U. & Ripeaud, D. & Eisner, M. (2020). Emotional distress in young adults during the COVID-19 pandemic: Evidence of risk and resilience from a longitudinal cohort study. *Psychological Medicine*, 1-10.

Timonen, Virpi & Greene, Jo & Emon, Ayeshah (2021) ‘We’re Meant to Be Crossing Over ... but the Bridge Is broken’: 2020 University Graduates’ Experiences of the Pandemic in Ireland. *Young* 29(4) 349–365.

Turjanmaa, E. (2020) *Conflict, solidarity, and acculturation: Adolescents' adaptation and perceptions of intergenerational relations a er immigration*. Helsinki: University of Helsinki.

Vaahensalo, E. (2021) *Creating the other in online interaction: Othering Online Discourse theory*. In Bailey, J., Flynn, A. & Henry, N. (eds) *Emerald Studies on Digital Crime, Technology & Social Harms*. <https://doi.org/10.1108/978-1-83982-848-520211016>

Vehkalahti, Kaisa & Armila, Päivi & Sivenius, Ari (2021). *Emerging Adulthood in the Time of Pandemic: The COVID-19 Crisis in the Lives of Rural Young Adults in Finland*. *Young* 29(4) 399–416.

Walter, A., K. Hankins, and S. Nowak. (2017) “The spatial solidarity of intentional neighboring” In Oosterlynck, S., Loopmans, M., and Schuermans, N. (eds.) *Place, Diversity, Solidarity*, Oxon and New York: Routledge, 109-126.

Wilde, Lawrence (2004) *Erich Fromm and the Quest for Solidarity*. Palgrave Macmillan.